

ОРГАНІЗАЦІЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ В УМОВАХ
ДРУГОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано зміст напрямів професійної підготовки менеджерів. Також розкрито специфіку післядипломної освіти з менеджменту, її мету, принципи та завдання. Досліджено процес організації професійної підготовки менеджерів у системі другої вищої освіти та визначено педагогічні умови, що забезпечать її ефективність.

Ключові слова: професійна підготовка менеджерів, післядипломна освіта з менеджменту, організація якісної професійної підготовки, педагогічні умови.

Зростання ролі управлінських кадрів у діяльності організацій за останні півстоліття привело до зміни парадигми управлінської освіти в цілому та до необхідності вдосконалення системи другої вищої освіти для менеджерів зокрема. Це зумовлено змінами у структурі, змісті та цілях суспільного виробництва. Адаптація потреби сучасного суспільства не обмежуються лише наявністю менеджерів, що виконують базовий набір функцій (планування, організація, мотивація, координація, контроль тощо), а передбачають наявність у них високої компетенції відповідно до змісту керованої ними організації.

Більшість досліджень процесу професійної підготовки менеджерів проведено в контексті формування та розвитку їх професійної компетентності (А. Алексюк, І. Бех, В. Галузинський, В. Демчук, М. Євтух, Н. Нічкало, І. Зязюн), професійно важливих якостей (В. Агеєв, А. Алексєєв, В. Бондарев, А. Боровський, В. Васильєв, Г. Щокін, А. Чернявський) та професійної культури (І. Ладанов, С. Паркінсон, О. Пономарьов, О. Романовський Ф. Хміль, В. Шепель).

Зокрема, Л. Влодарска-Зола [1] виділяє такі базові положення, що зумовлюють удосконалення професійної підготовки менеджерів: динаміка змін у професійних функціях і вимогах до особистості й професійної діяльності менеджера в контексті сучасних суспільних трансформацій; особливості професійної підготовки майбутніх менеджерів у вищих технічних навчальних закладах (вдбір і структурування змісту професійної підготовки менеджерів з урахуванням їхньої спеціалізації та змін на ринку праці).

О. Капітанець [3] зазначає, що педагогічна підготовка менеджерів сприяє суттєвому підвищенню якості їх професійної підготовки загалом, адже вона спрямована на реалізацію мотиваційної, організаційної, комунікативної функції менеджера, а її зміст являє собою систему професійно спрямованих понять і уявлень про педагогічні основи управління колективом і міжособистісними стосунками у ньому, про комунікативну діяльність як основу спілкування і управління, виховний вплив менеджера на працівників.

Враховуючи актуальність проблеми, мету статті можна визначити наступним чином: проаналізувати специфіку другої вищої освіти з менеджменту, дослідити процес організації професійної підготовки менеджерів та визначити педагогічні умови, що забезпечують її ефективність.

Аналіз професійної діяльності менеджера засвідчує, що в ній суттєво зростає роль людського фактора, відбуваються якісні зміни у характері та змісті управлінських функцій. Тому на особливу увагу заслуговує дослідження процесу професійної підготовки менеджерів, зокрема післядипломної освіти з менеджменту.

Професійна підготовка менеджера визначається, з одного боку, специфікою його професійної діяльності, а з іншого – його особистістю, що реалізує цю діяльність. Тому вдосконалення професійної підготовки менеджерів є актуальною проблемою, зокрема у контексті дослідження післядипломної освіти з менеджменту як форми підвищення кваліфікації управлінських кадрів.

Тенденція розвитку системи професійної підготовки менеджерів розглядається у різних аспектах, про що свідчить аналіз науково-педагогічних та психологічних джерел [1, 2, 4] (табл. 1).

Таблиця 1

Зміст напрямів розвитку професійної підготовки менеджерів

Напрямок професійної підготовки менеджерів	Зміст
Дослідження моделі майбутнього управління відповідно до вимог сучасності	в умовах динамічної ринкової економіки зростає необхідність посилення вимог до менеджерів на всіх рівнях управлінської ієрархії, їхніх знань, умінь, компетентності, особистісних якостей
Аналіз змісту професійної підготовки залежно від специфіки управління	– зміст фахової діяльності і конкретних дій менеджера – повнота предметної області фахової підготовки майбутнього менеджера – предметна структура професійних наукових знань – інваріантно-особистісний чинник – диференціація змісту професійної підготовки фахівця – дослідження особливостей діяльності управління залежно від галузі організації
Диференціація інформаційно-методичного забезпечення професійної підготовки менеджерів	– підвищення ролі самостійної навчально-пізнавальної діяльності – розвиток аналітичних і творчих здібностей в процесі самостійної роботи – реалізація принципу наочності у процесі навчання
Дослідження післядипломної управлінської освіти	– науковість, гуманізація, демократизація, єдність, комплексність, диференціація, інтеграція, безперервність та наскрізність – зв'язок з процесами глобалізації, ринкових перетворень, з реструктуризацією економіки; – забезпечення доступності і якості – відповідність державним вимогам та освітнім стандартам – автономність освітніх закладів; – урахування освітніх потреб різних категорій слухачів; – створення умов для постійного самовдосконалення і адаптації до соціально-економічних змін

Зміст таблиці, свідчить, що сьогодні постають цілком нові цілі та завдання в підготовці менеджерів до професійної діяльності в процесі базової управлінської освіти. Важливо зазначити також, що післядипломна управлінська освіта виділена окремим напрямом і потребує детального дослідження. Вона має враховувати соціально-економічні умови, в яких діє менеджер-професіонал, ґрунтуватися на засадах розширення теоретичних знань у всіх аспектах його професійної діяльності, удосконалення вже сформованих професійних умінь та навичок, гармонійного розвитку особистості менеджера як суб'єкта педагогічного процесу. Як зазначено у положенні "Про післядипломну освіту з менеджменту" [5], важливою складовою професійної діяльності менеджерів є професійне післядипломне навчання. Такий вид освіти для управлінських кадрів має розглядатися як один із пріоритетних в державі, оскільки вона пов'язана з перспективами економічного розвитку та соціальної стабільності суспільства. Післядипломна вища освіта з менеджменту – спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі раніше засвоєної однієї з основних освітніх програм вищої освіти та практичного досвіду. Сутність та зміст післядипломної освіти з менеджменту можна подати наступним чином (табл. 2).

Аналіз матеріалу, наведеного в таблиці 2, свідчить, що післядипломна вища освіта з менеджменту є своєрідним засобом підвищення кваліфікації управлінських кадрів шляхом поглиблення, розширення і оновлення їх професійних знань, умінь і навичок в процесі професійного навчання.

Як свідчить аналіз проведених бесід зі студентами, метою їх навчальної діяльності є накопичення обсягу управлінських знань та обов'язкове удосконалення на їх основі професійних умінь, що вже сформовані.

Організація всього навчально-виховного процесу з менеджменту ґрунтується на підготовці фахівців, що здатні ефективно вирішувати складні прикладні проблеми в галузі управління, функціонування та розвитку соціальних систем різного характеру і призначення. Професійна підготовка здійснюється на засадах практичної спрямованості на діяльність у конкретній сфері та передбачає проходження цільової управлінської практики у формі стажування з наступною підготовкою та публічним захистом випускної кваліфікаційної роботи. Ефективна організація професійної підготовки менеджерів передбачає реалізацію зазначених у табл. 2 завдань із дотриманням основних педагогічних принципів.

У свою чергу, спеціальна організація навчально-виховного процесу передбачає: забезпечення професійної спрямованості та проблемності навчально-виховного процесу; організацію педагогічної взаємодії на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин; використання активних методів навчання, інноваційних дидактичних технологій; застосування особистісно-орієнтованого підходу до процесу навчання; відповідне наукове і методичне забезпечення навчально-виховного процесу.

Сутність та зміст післядипломної освіти з менеджменту

Парадигми другої вищої освіти з менеджменту	Сутність та зміст
Мета	Забезпечення потреб економіки в кваліфікованих кадрах з високим рівнем професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати завдання та посадові функції, впроваджувати новітні сучасні технології, сприяти інноваційним процесам
Принципи	<ul style="list-style-type: none"> - науковість, гуманізація, демократизація, єдність, комплексність, диференціація, інтеграція, безперервність та наскрізність - зв'язок з процесами глобалізації, ринкових перетворень, з реструктуризацією економіки - забезпечення доступності і якості - відповідність державним вимогам та освітнім стандартам - автономність освітніх закладів - урахування освітніх потреб різних категорій слухачів - створення умов для постійного самовдосконалення і адаптації до соціально-економічних змін
Завдання	<ul style="list-style-type: none"> - приведення обсягів та змісту підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у відповідність із поточними та перспективними потребами вітчизняної економіки - формування змісту навчання, виходячи з його цільового спрямування, посадових обов'язків менеджерів, попередньо здобутої ними освіти, досвіду діяльності, інтересів і потреб особистостей - розробка та постійна актуалізація освітньо-професійних програм та освітньо-кваліфікаційних характеристик - застосування сучасних технологій реалізації змісту навчання, що передбачає його диференціацію, індивідуалізацію - запровадження дистанційної, очно-заочної та екстернатної форми навчання - оптимізація мережі навчальних закладів системи післядипломної освіти з менеджменту на засадах поточного та стратегічного планування потреб у професійному розвитку фахівців

Окрім того, організація навчально-виховного процесу не можлива без використання системи педагогічних умов. Зокрема, для професійної підготовки менеджерів в умовах другої вищої освіти доречними стануть такі педагогічні умови: удосконалення організації навчально-виховного процесу з метою активізації самостійної пізнавальної діяльності студента-менеджера; корегування форм, методів і засобів навчання відповідно до специфіки професійної діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу; оволодіння вміннями моделювання, оцінювання та прогнозування процесу взаємодії як необхідного фактора реалізації професійної діяльності менеджерів.

Використання означених педагогічних умов, по-перше, дозволить сформувати прагнення до постійного підвищення рівня ефективності своєї діяльності, оволодіння управлінською культурою, здатність до саморозвитку в процесі професійної діяльності, здатність до постійного самовдосконалення, прагнення до підвищення свого професійного рівня в умовах навчання, здатність навчати працівників та здійснювати виховний вплив; по-друге, передбачає застосування інноваційних методів й засобів навчання та забезпечує активну розумову і практичну діяльність, розвиває пізнавальні інтереси та здібності, творче мислення, вміння й навички самостійної та розумової праці, що сприяє подальшій активності у постійному оволодінні знаннями та використанням їх на практиці в адміністративній діяльності; по-третє, сприяє встановленню злагодженої діяльності працівників, ефективного добору кадрів й формуванню з них згуртованого, працездатного колективу, розумінню, контакту й спрацьованості із підлеглими, вищими керівниками та колегами по роботі, організації контролю виконання, гнучкості, здатності налагодити відносини, вмінню переконувати, впливати силою власного прикладу.

Висновки й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Удосконалення системи другої вищої освіти для менеджерів передбачає в першу чергу, якісну організацію навчально-виховного процесу. Тому важливо, забезпечити професійну спрямованість та проблемність навчально-виховного процесу, організувати педагогічну взаємодію на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин, застосовувати особистісно-орієнтований підхід до процесу навчання, а також використовувати активні методи навчання та інноваційні дидактичні технології. Крім того, актуальним є використання системи педагогічних умов, що були наведені автором.

Подальші перспективи досліджень у цьому напрямі вбачаємо в розробці практичних рекомендацій для викладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Влодарска-Зола Л.* Професійна підготовка майбутніх менеджерів у вищих технічних навчальних закладах: дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Влодарска-Зола Лідія. – Київ, 2003. – 478 с.
2. *Воробйова С. В., Підбуцька Н. В.* Друга вища освіта як засіб підвищення кваліфікації управлінських кадрів / С. В. Воробйова, Н. В. Підбуцька // Педагогіка і психологія творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / [редкол. : Т.І. Сущенко (голова) та ін.]. – Запоріжжя: Класичний приватний ун-т, 2007. – Вип. 44. – С. 127-130.
3. *Капітанець О. М.* Педагогічна підготовка менеджерів у вищих технічних навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / О.М. Капітанець. – Тернопіль, 2001. – 19 с.
4. *Резнік С. М.* Педагогічні умови управлінської підготовки магістрів адміністративного менеджменту / С. М. Резнік // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків: НТУ "ХПІ", 2009. – №4.
5. *Ушакова Н. М.* Положення про післядипломну освіту з менеджменту / Н. М. Ушакова. – К., 2004.

Подано до редакції 05.10.11